

EASY РЪКОВОДСТВО ЗА ОБУЧИТЕЛИ

Относно проекта

Проект EASY - „Обучение за възрастни срещу стереотипите“ се изпълнява в рамките на програма „Еразъм+“ и е съфинансиран от Европейския съюз. Проектът има за цел да насърчава равните възможности и достъп, приобщаването, разнообразието и справедливостта и се разработва на фона на безпрецедентни предизвикателства и възможности, пред които е изправен светът, като например нарастващата глобализация, за да се сложи край на стереотипите. Нашата цел е възрастните да разберат стереотипите, които могат да доведат до дискриминация, да се подобри наличието на висококачествени възможности за обучение за възрастни, като същевременно се подпомогне приобщаването и разнообразието във всички области на образованието, обучението, младежта и спорта.

Резултатите от проекта са четири:

Рамка на курс EASY: Рамката на курса за обучители на възрастни ще идентифицира компетенциите по предмета по отношение на знанията, уменията и нагласите относно стереотипите, как стереотипите водят до дискриминация, как дискриминацията по пол и възраст засяга цялото общество и как да направим възрастните по-компетентни да предотвратяват тази дискриминация. Рамката включва описание на резултатите от обучението, модулите и ресурсите на курса, насочен към обучителите на възрастни относно стереотипите, свързани с възрастта и пола.

Каталог от филми и комикси, включени в EASY: Каталогът включва поредица от филми (пълнометражни и късометражни) и комикси (карикатури и/или комикси), представящи социалните стереотипи и различните социални начини, по които може да бъде организирано едно общество.

Пакет инструменти EASY: Инструментариумът включва различни дейности, които обучителите на възрастни могат да използват в своите занятия. Дейностите се основават на филми и комикси, избрани от каталога на EASY, за да се изследват активно стереотипите и дискриминацията.

Ръководство за обучители по курс EASY: Ръководството представя рационалния подход на EASY към целевата аудитория (възрастни и преподаватели на възрастни) и гражданското общество (персонал и организации в областта на ПОО, висшето образование и/или образованието за възрастни) и показва как гъвкаво да се използват активите в рамката на курса, каталога и пакета от инструменти.

Автори

Тереза Папагианопулу, Аделаис Папагианопулу
Олимпийско обучение и консултиране, Гърция

в сътрудничество с

Маргарита Ангелова, Татяна Николова
Фондация Акта, България

Граса Гонсалвеш, Марсия Силва, Нана Нярко-Менса
AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda., Португалия

Мете Габриелсен, Нерма Дедик Паломино Аедо, Шарлот Биркбек Трюелсен
HF & VUC FYN, Дания

Ванда Барановска, Малгожата Косиорек, Ева Кос
Университет в Лодз, Полша

Редактори

Емилия Мазурек
Полша

Силвия Луиш
Португалия

Спирос Зафиропулос
Гърция

Стеен Хенингсен
Дания

Оформление и дизайн

Ванда Барановска, Университет в Лодз
Граша Гонсалвес, Марша Силва, AidLearn, Consultoria em Recursos
Humanos, Lda.

EASY ръководство за преподаватели е бесплатно за изтегляне!

Ръководството на EASY за преподаватели е разработено в рамките на *проект EASY*, Стратегическо партньорство за образование за възрастни по програма „Еразъм+“ KA2, и е лицензирана под Creative Commons. Признание-Некомерсиално-Споделяне на споделеното 4.0 Международен лиценз

Съдържание

Относно проекта	2
Автори	3
1. ВЪВЕДЕНИЕ	5
1.1. Обхват	5
1.2. Аудитория на документа	5
2. ПРОЦЕСИ НА СТЕРЕОТИПИЗИРАНЕ И ДИСКРИМИНАЦИЯ В ЕВРОПА	6
3. КАК ДА ИЗПОЛЗВАТЕ ПАКЕТА МАТЕРИАЛИ	7
3.1. Рамка на курс EASY	9
3.1.1. Описание	9
3.1.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни	11
3.1.3. Специфични за страните предложения	13
3.2. EASY Каталог от филми и комикси	18
3.2.1. Описание	18
3.2.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни	19
3.2.3. Специфични за страните предложения	19
3.3. Пакет инструменти EASY	22
3.3.1. Описание	22
3.3.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни	23
3.3.3. Специфични за страните предложения	23
4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	29

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Обхват

Чрез анализа на потребностите, извършен в страните партньори преди изпълнението на *проект EASY*, и първичните и вторичните изследвания, проведени през първата година от изпълнението, беше установено, че във всички страни има значителна липса на интервенции в подкрепа на обучаващите възрастни за ефективно справяне с проблемите на дискриминацията и многообразието в контекста на тяхното обучение. С изключение на общи предложения за межкултурни умения или антирасистки дейности, **липсват целенасочени предложения за обучение, насочени към нуждите и опасенията на обучаващите възрастни относно управлението на вредните последици от стереотипите в контекста на обучението на възрастни или ефективното и ефикасно управление на стереотипите в мисленето и действията на обучаващите**. На политическо равнище стратегиите и интервенциите срещу стереотипното поведение и насърчаването на културата на приемане са насочени към началното и средното образование, докато контекстът на обучението на възрастни в повечето случаи не е включен в тях и не се разглежда от тях. **Налице е ясна необходимост от насърчаване на системно обучение и повишаване на осведомеността сред преподавателите на възрастни по този въпрос, за да се отговори ефективно на тази необходимост в контекста на образованието за възрастни.**

Що се отнася до възрастните стажанти, поредица от предложения за обучение по въпросите на многообразието съществува в по-голяма или по-малка степен в предложенията за обучение по социални и хуманитарни науки във всички страни партньори. Въпреки това във всички страни **е отчетена значителна липса на подходящи учебни материали или рамки, като например EASY РАМКА НА КОМПЕТЕНТОСТИТЕ**, за предотвратяване на дискриминацията в мисленето и действията на преподавателите и възрастните обучаеми, основаваща се на полови и възрастови стереотипи, както и на други социално-демографски и културни характеристики.

Ето защо *проектът EASY* се фокусира върху ролята на обучаващите възрастни в предотвратяването на стереотипи, основани на съществуващите възприятия по отношение на пола и възрастта на обучаваните, като двустранен процес.

Целта на **EASY Ръководство за учители** е да представи разработените в рамките на проекта EASY резултати като гъвкави, неочаквани и остроумни начини за преподаватели на възрастни от различни области и дисциплини, които обучават различни групи хора, да използват резултатите, разработени в рамките на проект EASY, за да планират и предлагат интервенции за обучение, които предотвратяват дискриминацията, основана на вредни стереотипи за възрастта и пола, в техния обучителен и социален контекст.

1.2. Аудитория на документа

С пълната увереност, че предоставяме висококачествени и така необходими инструменти за интеграция срещу стереотипите, свързани с възрастта и пола, представяме на всички заинтересовани страни, участващи в проекта (възрастни, преподаватели на възрастни, персонал и организации в областта на ПОО, висшето образование и/или образованието за възрастни, други заинтересовани страни, като НПО, ангажирани с образованието за възрастни, организации и институции, работещи в областта на образованието за възрастни и приобщаването на обществото, и т.н.), продуктите и техните възможни приложения. Настоящото **EASY Ръководство за учители®**, **образователни институции** и **заинтересовани страни** съдържа някои препоръки за това как изготвените обучителни материали и избраните аудиовизуални материали могат да бъдат използвани в различни контексти, за да се даде възможност на учителите на възрастни да се справят със стереотипите. Информационните материали от проекта, достъпни на Projecteasy.eu, могат да се използват във връзка с различни обучения или като самостоятелни.

2. ПРОЦЕСИ НА СТЕРЕОТИПИЗИРАНЕ И ДИСКРИМИНАЦИЯ В ЕВРОПА

Въпреки че от 60-те години на миналия век насам в Европа широко се декларира зачитането на правата на човека, а от 2011 г. насам системно се публикува наръчник за европейското законодателство за борба с дискриминацията, въпросите, свързани със стереотипите, все още са активни в мисленето на гражданите. Освен това продължават нарушенията на правата на определени социални групи и дискриминацията срещу тях. В проучванията и изследванията на Агенцията на Европейския съюз за основните права¹, въпросите за загрижеността и борбата за равенство и недискриминация на социалните групи, обременени от стереотипни възприятия, не "изчезват". Възрастта и полът все още са силно стереотипизирани характеристики.

В повечето страни от ЕС жените са по-образовани от мъжете, но въпреки това те получават средно по-ниски заплати. Една от причините за това е, че жените в ЕС са прекомерно представени в нископлатените сектори и твърде рядко намират работа в добре платените сектори. През целия си живот повечето жени приспособяват професионалния си живот към задълженията си за полагане на грижи, което води първо до по-ниски заплати, а в по-напреднала възраст - до риск от бедност и социално изключване.² В ЕС равнището на заетост на жените се увеличава от 60,6% през 2009 г. до 70,2% през 2023 г. При мъжете коефициентът започва от по-висока стойност и се увеличава по-бавно - от 74,0% през 2009 г. до 80,4% през 2023 г. В резултат на това разликата в заетостта между мъжете и жените намаля с 3,2 процентни пункта между 2009 г. и 2023 г. Процентът на заетите мъже в трудоспособна възраст все още значително превишава процента на заетите жени.

Данните на Евростат за 2023-2024 г. показват, че разликата в заетостта между мъжете и жените е значително по-голяма при хората с деца - 17,0 процентни пункта за лицата на възраст между 25 и 54 години. Във възрастовата група от 25 до 54 години мъжете с деца имат по-висока степен на заетост (91,9% през 2023 г.), отколкото мъжете без деца (83,7%). При жените тенденцията е противоположна, като жените с деца е по-вероятно да имат по-нисък коефициент на заетост (74,9%), отколкото жените без деца (79,7%).³ През 2023 г. 27,2% от жените са работили на непълно работно време поради задължения за полагане на грижи, в сравнение със само 6,8% от мъжете.

Въпреки че в повечето европейски държави се говори за правото (а не за задължението) за пенсиониране при навършване на пенсионна възраст, в много от тях не се предлага работа на хора над 60-годишна възраст, а на 40-50-годишните се отказва правото да осиновяват. Понякога 33-годишен мъж е "твърде млад", за да бъде директор на важна институция, а 50-годишен учител е "твърде стар", за да работи с малки деца.

Отговорът на тази ситуация е прилагането на антидискриминационни образователни програми в страните (и с подкрепата) на Европейския съюз. Повечето от тези инициативи са насочени към деца и младежи, което е абсолютно правилно от социална гледна точка. За съжаление, понякога се прилагат действия,

¹ Агенция на Европейския съюз за основните права; <https://fra.europa.eu/en/work-on-rights>

² Европейска комисия (2023 г.), Съвместен доклад за заетостта за 2023 г., Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

³ Евростат, https://doi.org/10.2908/LFSI_PT_A

насочени към възрастни, които потенциално са възприели от предишните поколения мисленето и действията, основани на стереотипи, и които принадлежат към групата на понастоящем вземащите решения за облика на социалния живот.

Темата за **СТЕРЕОТИПИТЕ** и **СТЕРЕОТИПИЗИРАНЕТО** е основният въпрос, който се разглежда в **проект EASY**.

За нуждите на възрастните обучаеми (а следователно и в полза на читателите на настоящия документ) той е описан в **тематични модули**, които представляват втората част от **РАМКАТА НА КУРС EASY**, както е разгледано по-долу.

3. КАК ДА ИЗПОЛЗВАТЕ ПАКЕТА МАТЕРИАЛИ

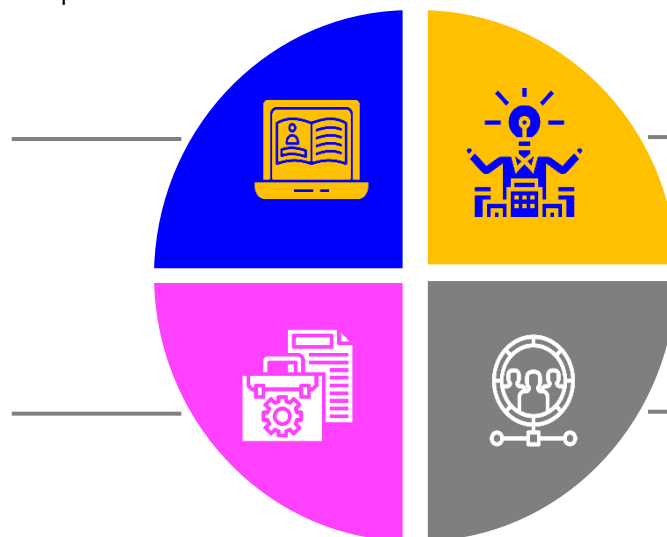
Инструментите на EASY са разработени, за да се гарантира, че преподавателите са добре подготвени да се справят ефективно с възрастовите и половите стереотипи. Всеки инструмент изпълнява уникална роля:

Рамка на курса и модули за обучение

Структурирани пътеки за обучение и съдържание за изграждане на стабилна основа

Инструментарии на EASY

Готови за използване дейности, които осигуряват практически опит на обучаваните

Каталог от филми и комикси

Ангажиране на медиите за насърчаване на дискусиите и размислите за възрастовите и половите стереотипи

Ръководство за учители

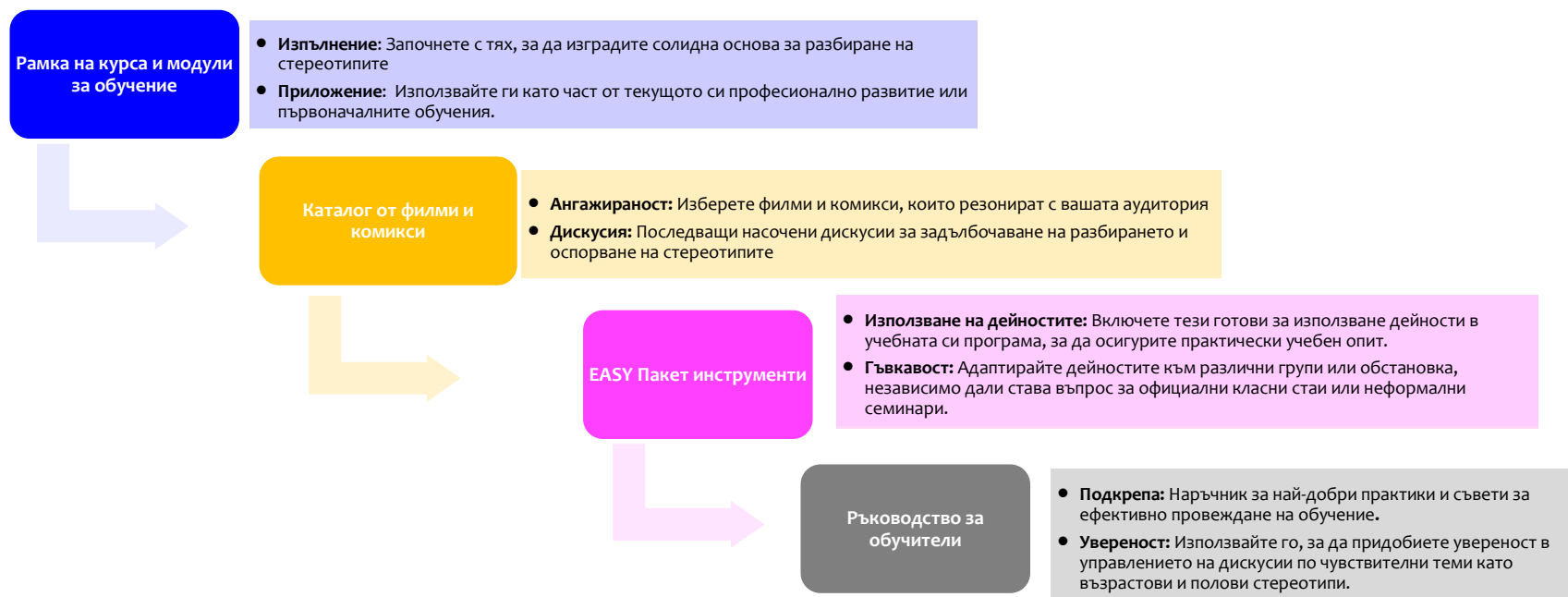
Основна подкрепа за преподавателите за уверено и ефективно преподаване на съдържанието

Заедно, тези инструменти осигуряват цялостен опит в обучението, като насърчават информираността и практическите умения на преподавателите във всички среди.

Това ги прави безценни в контекста на формалното и неформалното образование.

Пакетът EASY е цялостен подход за управление на възрастовите и половите стереотипи в класната стая на възрастни. Ето как можете да се възползвате максимално от него:

Заедно тези инструменти предлагат цялостен подход към обучението, като помагат на преподавателите на всички нива да се чувстват подготвени и уверени в създаването на приобщаваща учебна среда. В следващите раздели представяме описанието на всеки разработен инструмент и общи предложения за потенциална употреба, последвани от специфични за страната препоръки.

3.1. Рамка на курс EASY

3.1.1. Описание

Рамката на курса EASY е документ, съдържащ **общи и оперативни резултати от обучението, както и описание на теоретичната основа на методологията на образователната работа за възрастни обучаеми**. Тази (първа) част може да бъде намерена във файла, озаглавен **Рамка на курс EASY Резултати от обучението и основи на методологията на образователната работа**.

Втората част на **Рамката на курс EASY** се състои от текстови ресурси, подредени **в четири тематични модула**, представени в отделни файлове:

Модул 1. Определение и източници на стереотипи

Модул 2. Типология на стереотипите

Модул 3. Механизъм на "отказване" от стереотипите

Модул 4. Индивидуални и социални ефекти на стереотипите.

Рамка на курс EASY Резултати от обучението и основи на методологията на образователната работа

Разработването на **Рамката на курс EASY** беше предшествано от **библиографско проучване, проведено** от всички партньори, чиято цел беше да се идентифицират границите на **знания, умения и нагласи, които формират образа на гражданин, "освободен" от възрастни и полови стереотипи и дискриминация въз основа на тях**. В рамките на това проучване бяха анализирани съществуващите теории и актуални резултати от изследвания, които предоставиха основата за: 1/ разработване на **общи и специфични (оперативни) резултати от обучението**; 2/ разработване на **синтетично изследване на стереотипите и дискриминацията в модулите**.

Припомнете си, че **резултатите от обучението** описват **това, което обучаемите трябва да знаят, да могат да правят и да оценяват в резултат на интегрирането на знанията, уменията и нагласите, придобити по време на курса**. Те са дефинирани с измерими термини и могат да бъдат оценени (потвърдени като постижение). В Рамката на курс EASY резултатите от ученето са разработени **на общо ниво⁴**, изразяващо целите на обучението като очакван резултат от образователния опит от гледна точка на преподавателя, и на **оперативно ниво**, посочващо съвсем точно КАКВО трябва да знае и разбира обучаемият, КАКВИ умения, основани на знания, трябва да притежава обучаемият и КАКВО поведение трябва да проявява обучаемият, за да бъде личност, свободна от дискриминационни възрастни и полови стереотипи в мисленето и действията.

⁴ виж стр.7 Рамка на курс EASY- Резултати от обучението (...).

Оперативните резултати от ученето са структурирани според **нивната на Европейската квалификационна рамка**, което гарантира, че те могат да бъдат идентифицирани в образователните системи/програми и че могат да бъдат официално признати (микрокредити, система ECTS и т.н.) във всяка страна и от всяка образователна институция или организация, която иска да разработи учебни програми за стереотипите и дискриминацията и дискриминацията на възрастните както във формални, така и в неформални форми.

Разработената по този начин **РАМКА НА КУРС EASY** запълва празнина в препоръките за обучение на преподаватели на възрастни, като се фокусира върху стереотипите и дискриминацията в обществото на възрастните и укрепва неформалното образование, в което придобитите знания, умения и нагласи обикновено остават незабелязани. Струва си да припомним, че от 2012 г., когато беше издадена Препоръката на Европейския съвет относно валидирането на неформалното образование и самостоятелното учене, са изминали много години⁵ и въпреки че препоръката е правно обвързваща, състоянието на прилагане на националните подходи е различно, в някои случаи видимо.

Функциите и методът за разработване на **тематичните модули** (втората част от Рамката на курс EASY) са представени в **Рамката на курс EASY Резултати от обучението (...)**.⁶

В това **Ръководство** следва да се отбележи, че

1. броят на модулите съответства на броя на основните теми, описващи проблемите на стереотипите и дискриминацията,
2. редът на модулите не е случаен, те са подредени в системата:
 - 1. за какво говорим, какво е това,
 - → 2. в какви форми се среща,
 - → 3. как да се отървем от него или да го отслабим,
 - → 4. какво мотивира подобна промяна.

⁵ Препоръка на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене, ОВ L 398. 22.12.2012 Г.
https://www.cedefop.europa.eu/files/Council_Recommendation_on_the_validation_20_December_2012.pdf

⁶ Резултати от обучението (...) стр. 20

3.1.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни

РАМКАТА НА КУРС EASY е преди всичко ресурс, подготвен за **ОБУЧЕНИЕТО НА ОБУЧИТЕЛИ НА ВЪЗРАСТНИ**, в тематичната област, представена в проект EASY. Това означава, че тя може да се използва във **формални, неформални** и **самостоятелни** системи за обучение/обучение на учители/преподаватели на възрастни.

Според класификацията ISCED (UNESCO-UIS 2012, стр. 80) формалното образование е "образование, което е институционализирано, целенасочено и планирано чрез публични организации и признати частни органи и което в своята съвкупност представлява формалната образователна система на дадена страна. По този начин програмите за формално образование се признават като такива от съответните национални образователни органи или равностойни органи, например всяка друга институция в сътрудничество с националните или поднационалните образователни органи. Формалното образование се състои предимно от начално образование. Професионалното образование, образованието за хора със специални потребности и някои части от образованието за възрастни често се признават за част от системата на формалното образование.⁷

Според класификацията ISCED (UNESCO-UIS 2012, стр. 81) неформалното образование се отнася до "образование, което е институционализирано, целенасочено и планирано от доставчик на образование. Определящата характеристика на неформалното образование е, че то е допълнение, алтернатива и/или допълнение към формалното образование в рамките на процеса на учене през целия живот на хората. То често се предоставя, за да се гарантира правото на достъп до образование за всички. То е предназначено за хора от всички възрасти, но не е задължително да се прилага непрекъсната структура на учебната пътека; може да бъде краткотрайно и/или с ниска интензивност, в повечето случаи води до квалификации, които не са признати като официални или равностойни на официалните квалификации от съответните национални или поднационални образователни органи, или до липса на каквито и да било квалификации. Неформалното образование може да обхваща програми, допринасящи за оградяването на възрастни и младежи и за образованието на деца, които не ходят на училище, както и програми за придобиване на умения за живота, трудови умения и социално или културно развитие.⁸

Според класификацията ISCED (UNESCO-UIS 2012, стр. 80) самостоятелното учене се отнася до форми на учене, които са преднамерени или целенасочени, но не са институционализирани. Следователно то е по-малко организирано и структурирано от формалното или неформалното образование. Самостоятелното учене може да включва дейности за учене, които се случват в семейството, на работното място, в местната общност и в ежедневието, на базата на самонасочване, насочване от семейството или от обществото.⁹

Въз основа на **Рамката на курс EASY** организациите, работещи в секторите, описани в определенията за формално образование (университет, професионално училище и др.) и неформално образование (центрове за обучение на учители, фирми за обучение и др.), могат лесно да програмират/обучават курсове за преподаватели на възрастни за противодействие на възрастовите и половите стереотипи и дискриминация. **Във висшите учебни заведения (напр. колежи, академии, университети, политехнически училища)** това **се отнася за обучението на учители** във всички области на обучение, където се прилагат модули за "подготовка на учители". В тези организации наетият в момента персонал също може да бъде обучен по предмета на проекта.

Рамката на курс EASY е предназначена като ресурс за учители на възрастни, работещи във всяко пространство, в което се "случва" образование - формално и неформално - по отношение на възрастовите и половите стереотипи. Въпреки че рамката е разработена с акцент върху използването на неформални подходи, тя може да се използва за разработване на обучение с помощта на методи, типични за формалното образование, в зависимост от контекста на обучението.

⁷ Европейска комисия: Изпълнителна агенция "Образование и култура", Образование и обучение за възрастни в Европа - изграждане на приобщаващи пътища за придобиване на умения и квалификации, Служба за публикации на Европейския съюз, 2021 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2797/788535>, стр. 162

⁸ Ibidem, стр. 164

⁹ Ibidem, стр. 163

Резултатите от обучението в рамките на курс EASY¹⁰ идентифицира три примера за използване на набор от резултати от обучението за изграждане на образователна програма по темите за възрастовите и половете стереотипи и дискриминацията. В него са изброени:

а/ **Кратък курс (8-16 часа) по общо и професионално обучение за възрастни**, който може да се преподава в училищата за възрастни, които например завършват общо образование на ниво 4 по ЕКР във вечерна или заочна форма.

Този курс може да бъде **включен в часовете по национален език** или **английски език**, да бъде част от **часовете по гражданско общество/демокрация, часовете по изкуство** и всички други, в които преподавателят (учителят) вижда възможност (или необходимост) да разгледа тази тема. Проектът EASY съдържа и материали (**EASY Пакет инструменти**), които могат да се използват като източник за едновременно развитие на езикови компетентности, познания за произведения на изкуството (филми, графики) и компетентности за противодействие на дискриминацията, свързана с възрастови и полови стереотипи.

Въпреки че резултатите от обучението в този курс са определени на ниво 4 от ЕКР, **курсът може успешно да бъде адаптиран към програми за формално висше образование**, в които диагностиката на знанията и компетентностите на обучаемите в областта на противодействието на дискриминацията е показала пропуски.

б/ **Интензивен по-дълъг курс (16-30 часа) в областта на професионалното образование**, чиито резултати от обучението са определени на ниво 5 от ЕКР. Беше даден пример за курс за *Кандидати за служители по охрана на хора и имущество*¹¹, но има **много отрасли и сектори на професионална дейност, в които компетентностите, описани в рамката на курс EASY, изглеждат необходими** (и не е задължително да са развити във формалното образование). Тези сектори включват медицински грижи, туризъм, хотелиерство, търговия и други услуги.

в/ Последният пример е **курсът за (кандидати за) специалисти в областта на човешките ресурси** (напр. **следдипломно обучение, специализирани курсове**) и студенти от **висшите училища** в областта на управлението на човешките ресурси. Използвани са резултати от ученето от ниво 6 (един от ниво 7), тъй като от учащите се очаква да постигнат **компетентности за критично мислене по отношение на стереотипите/стереотипизирането и дискриминацията, което да им позволи да решават проблеми на работното място**. Подобни социални очаквания са формуирани към **всички мениджъри в бизнеса, образованието, медицинските грижи и други сектори**, поради което подобен курс може да бъде един от модулите на обучението на по-високо ниво.

Заслужава да се отбележи, че в дадените примери **резултатите от обучението са формуирани на едно и също ниво на ЕКР**, тъй като са насочени към конкретна група потребители на курса (възрастни учащи).

Заклучителни препоръки за изграждане на програми за курсове въз основа на Рамката за курс EASY

- Нивата на оперативните резултати от обучението не трябва да се смесват при създаването на програма на курса, въпреки че могат да се допуснат някои изключения въз основа на **диагностика на потребностите от обучение на група възрастни обучаеми** относно стереотипите и дискриминацията.

¹⁰ Резултати от обучението (....) стр. 14

¹¹ Ibidem, p.14

- Ако организациите/обучителите на възрастни, които изготвят свои собствени предложения за курсове за обучаеми на ниво 5-6-7 от ЕКР въз основа на резултатите от обучението по EASY, смятат, че е необходимо да се "върнат" към по-ниски нива, би било по-добре първо да се организира кратък курс, например на ниво 4-5-6 (3-6 часа), последван от допълнителни курсове на по-високи нива от Рамката на курс EASY.
- Специфичното естество на възрастните обучаеми и организацията, за която е предназначен курсът EASY, ще определят под каква форма (форми) **може да се проведе този курс - присъствено, онлайн, като смесено обучение** и т.н. **Изборът на формата на курса оказва влияние върху избора на резултатите от обучението.** Докато при стационарните форми е възможно да се оцени постигането на целите, описани от резултатите, във всички области (знания, умения, нагласи) по време на курса, то при онлайн курса на практика е невъзможно да се оцени спектърът на нагласите/автономността. Следователно **резултатите от обучението и избраната форма на курса трябва да са съвместими.** В онлайн курсовете преобладават резултатите от ученето, свързани със знанията, а в присъствените курсове може да преобладават резултатите, свързани с автономността/нагласите, които ще бъдат потвърдени не само чрез декларирането им от обучаемите, но и чрез наблюдението на преподавателя върху нагласите и поведението на участниците.

3.1.3. Специфични за страните предложения

България

Професията "обучител на възрастни" в България не е официално призната и регулирана професия. Това означава, че не се изисква специална образователна квалификация или сертификат, за да се работи като преподавател на възрастни. Въпреки това образованието за възрастни е разрастваща се област в България и има много възможности за тези, които се интересуват от работа в тази сфера. Хора с различни професии, включително учители, обучители, социални работници и психолози, могат да работят като обучители на възрастни.

Националната квалификационна рамка на България е напълно съвместима с Европейската квалификационна рамка (ЕКР) и Квалификационната рамка за Европейското пространство за висше образование (QF-EHEA). За тази цел Рамката на курс EASY е добре съгласувана с формалната образователна система на България, която също използва ЕКР. Адаптивният ѝ характер я прави подходяща както за формалния, така и за неформалния образователен контекст. Ясните цели на обучението и съдържанието на рамката могат лесно да бъдат адаптирани за постигане на конкретни образователни цели.

Материалите за обучение на EASY са особено приложими в следните видове курсове, предназначени за възрастни обучаеми:

- *Продължаващо образование/обучение* - прилага се след завършване на определено ниво на образование; от кандидатите се изисква да са завършили определено ниво или вид предишно образование (напр. начално, основно, средно, висше, общо или професионално).
- *Допълнително образование/обучение* - не се изисква учащите да са завършили предишно образование, знания и умения.
- *Образование/обучение на пазара на труда* - образование за/на работното място; вътрешнофирмено образование; бизнес образование; професионално образование и обучение.

- *Образование в свободното време* - образование за разширяване на общата култура; курсове по хоби/интереси.
- *Обучение за специфични категории учащи* - затворници, възрастни хора, хора с увреждания и др.

Рамката на курс EASY и тематичните модули предлагат ценен ресурс за предоставяне на знания и умения на настоящи и бъдещи обучители на възрастни за ефективно разпознаване и преодоляване на възрастовите и половите стереотипи. Запознавайки обучителите с тези предразсъдъци, рамката им дава възможност да насърчат приобщаваща учебна среда както формална, така и неформална. Въз основа на **Рамката на курс EASY** доставчиците на образование за възрастни и на ПОО могат да планират гъвкаво провеждане на курсове с различна продължителност:

- *Общо учебно натоварване* - общото натоварване на курса за обучение EASY (включващ 4 модула и 40 дейности за обучение) варира от 8 до 30 часа в зависимост от интензивността на желаните курс и необходимата задълбоченост на обучението. В описанието на всяка дейност в инструментариума на EASY е посочена приблизителна продължителност, която позволява гъвкавост при планирането на сесиите. Някои обучаеми предпочитат по-кратки, целенасочени серии от дейности, докато други виждат повече ползи от по-дълги, по-задълбочени сесии. По този начин продължителността на курса може да се адаптира, за да се отговори на различните предпочитания.
- *Обхват на обучението* - даден семинар за обучение, организиран с помощта на материалите за обучение на EASY, може да обхваща всички или част от дейностите, свързани с даден филм или комикс.
- *Продължителност на семинара* - в зависимост от броя на дейностите, обхванати от конкретната програма за обучение, семинарите за обучение могат да бъдат организирани в рамките на цял ден (8 часа) или половин ден (4-5 часа) в зависимост от подхода, прилаган от доставчиците на обучение за възрастни и ПОО, и предпочитанията на участниците в курса.
- *Брой на участниците* - препоръчва се семинарите за обучение, в които се използват учебните дейности на EASY, да се провеждат сред сравнително малки групи участници (15-25 души), за да могат да се поддържат едновременно групова работа и индивидуален подход при провеждането на обучението.

Следва да се отбележи, че независимо от избрания вариант по отношение на обхвата и продължителността на обучителните семинари, се препоръчва доставчиците на обучение да следват логиката на **Рамката на курс EASY** по отношение на последователността на предоставяне на обучителните модули, тъй като всички модули са тясно свързани помежду си.

Дания

Рамката на курс EASY се основава на Европейската квалификационна рамка (ЕКР). Европейската квалификационна рамка е тясно свързана с датската квалификационна рамка за учене през целия живот. Рамката е разработена предимно за определяне на резултатите от обучението, така че компетенциите да могат да бъдат валидирани и признати в неформалното обучение, като например народните читалища и вечерните училища. Въпреки това рамката е полезен

инструмент и за разработване на учебни дейности във всички области на формалното образование, като начални училища, средни и висши училища и висше образование/бакалавърски степени. [Рамката на курса](#) може да послужи и като инструмент за преподаватели, които искат да се развиват професионално, за да работят за разчупване на стереотипите и дискриминацията.

Първата част на [рамката](#) - рамката на компетентностите [EASY](#) - е особено полезна, ако искате да разработите свои собствени програми за обучение, насочени към стереотипите и борбата с дискриминацията. Тук ще намерите преглед на оперативните резултати от обучението, основани на категориите на ЕКР - знания, умения и самостоятелност/нагласи. Всяка дейност в инструментариума на EASY съдържа и препратка към резултатите от ученето. Ако искате да научите повече за връзката между Европейската квалификационна рамка и Датската квалификационна рамка за учене през целия живот, можете да прочетете повече тук: <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/dokumentation/kvalifikationsrammer/europaeisk-kvalifikationsramme-eqf>

Втората част на [рамката - методи и техники на преподаване и учене](#) - предоставя кратко въведение в възможните подходи към ученето и може да послужи като вдъхновение за методите на преподаване.

Третата част на [рамката - учебните модули](#) - предоставя основни познания за стереотипите и антидискриминацията. Обучителните модули са особено полезни за преподавателите, които преди да използват дейностите на EASY или когато разработват свои собствени курсове, искат да знаят какво представляват стереотипите, какво е необходимо, за да се разрушат стереотипите, и какви последици могат да имат стереотипите.

Гърция

[Рамката на курс EASY](#) и [тематичните модули](#) биха могли да се използват много добре за запознаване на настоящите и бъдещите обучители на възрастни с възрастовите и половите стереотипи, така че те да се чувстват уверени, докато работят във всяко образователно пространство - формално и неформално - че могат да идентифицират и ефективно да управляват подобно поведение, ако се появи. Те могат да бъдат много полезен инструмент за създаване на приобщаваща образователна среда.

[Рамката на курс EASY](#) и [тематичните модули](#) могат да бъдат достъпни чрез:

1. **частни инициативи**, като например [семинари за обучение](#), работни срещи или [групи за взаимно обучение](#) на преподаватели за възрастни, организирани от центрове за професионално образование и обучение, които желаят да предложат такова обучение на преподавателите, с които си сътрудничат, за да подобрят качеството на предлаганите от тях услуги. Освен това неправителствени организации като Европейската асоциация за обучение на възрастни или професионални асоциации като Гръцката асоциация за обучение на възрастни могат да използват предложените инструменти за предоставяне на специализирано обучение и сертифициране на преподаватели на възрастни.
2. инициативи на публичния сектор, като например

- a. обученията за повишаване на квалификацията, предлагани от гръцкото Министерство на образованието и религиозните въпроси, особено за преподаватели на възрастни, биха могли да съдържат аспекти, свързани с управлението на стереотипите в контекста на обучението.
- b. Националната организация за сертифициране на квалификациите и професионалното ориентиране (EOPPEP) би могла да обмисли включването както на Рамката, така и на предложените модули в Банката от предмети за сертифициране на обучители на възрастни в областта на неформалното образование, тъй като обхванатите теми са взаимосвързани с предоставянето на качествени услуги от страна на обучителите и преподавателите на възрастни.
- c. училището за педагогическо и технологично образование би могло да обмисли включването на аспекти на Рамката в годишната програма за педагогическо обучение (EPPAIK), както и в програмата за специализация по консултиране и ориентиране (PESYP), за да се предоставят на специалистите, които преминават тези обучения, знания, умения и компетентности, свързани с управлението на стереотипите в образователен и консултантски контекст.

Полша

В Полша не е необходимо да се формулират конкретни коментари относно възможностите или ограниченията на използването на **Рамката на курс EASY**, тъй като резултатите от обучението се основават на ЕКР. Предпоставките, съдържащи се в ЕКР, са пренесени в Полската квалификационна рамка (ПКР). На свой ред ПКР е основа за формалното образование за професията учител, включително **учител за възрастни (андрагог)**.

Официалното описание на професията "**андрагог**" в Полша показва, че е необходимо да се завърши **първа (бакалавърска) и/или втора (магистърска) степен на обучение в областта на педагогиката** и в **областта на андрагогическата специализация/образованието на възрастни** и свързаните с него специалности (образование на възрастни с геронтология, продължаващо образование с андрагогия, продължаващо образование и т.н.) , следдипломно обучение по андрагогия/образование на възрастни. Това означава, че **резултатите от обучението във формалното образование** следва да бъдат избрани от **нива 6 и 7 на РАМКАТА ЗА УЧЕБНИТЕ ПРОГРАМИ**. Обучението, основано на **Рамката на курс EASY** като част от обучението, може да се провежда като част от "академичен предмет" или "учебен модул".

В процеса на професионално развитие на възрастни учители в областта на стереотипите и дискриминацията нивото на резултатите от обучението трябва да се определи чрез самодиагностика на образователните потребности на педагозите, които се включват в обучението.

Португалия

Рамката на курс EASY може лесно да бъде пренесена и използвана в официалното образование в Португалия, тъй като ние също използваме ЕКР във формалното образование. Що се отнася до неформалното и самостоятелно образование в Португалия, **Рамката на курс EASY** представя полезна информация и учебни цели, които лесно могат да бъдат адаптирани към целите на обучението, което искате да предоставите.

В Португалия има няколко правителствени и неправителствени организации, които се занимават с насърчаване на равните възможности и предотвратяване на дискриминацията и насилието спрямо определени групи. Тези, които се занимават с проблемите на половете, са по-видими и въпреки че са започнали дейността си през втората половина на 70-те години на XX век (Португалия е имала много дълга диктатура, която е приключила през 1974 г., така че преди това не е било проблем), все още има какво да се направи. Можем да се позовем на [CITE](#) - Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego (Комисия за равенство в труда и заетостта), която от 1979 г. насам е националният механизъм за равенство и недискриминация между мъжете и жените в областта на труда, заетостта и професионалното обучение. И също така, [CIG](#) - Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género (Комисия по гражданството и равенството между половете), която е създадена през 1975 г. като CCF - Comissão da Condição Feminina (Комисия по положението на жените), е националният орган, отговорен за насърчаването и защитата на принципа на равенство между жените и мъжете, като се стреми да отговори на дълбоките социални и политически промени в обществото по отношение на гражданството и равенството между половете. И двата органа са изключително активни в докладването на ситуацията в Португалия, действат, когато е необходима намеса за спазване на законите, насърчаващи равенството, и насърчават действия за предотвратяване на дискриминацията. CIG създава Рамки за професионално обучение в тези тематични области и за различни целеви групи, а някои от тях включват незадължителни модули, така че Рамката за курсове EASY може да се използва за този незадължителен модул и да се фокусира повече върху възрастните стереотипи, тъй като тези от CIG се фокусират повече върху пола. Примери за тези рамки, в които е възможно да се включи Рамката на курс EASY, са: [Ref.8 LGBT12+6](#) Обучение по сексуална ориентация и полова идентичност, с факултативен модул от 6 часа; [Ref.16 EDU_IG25-35](#) Пол, равенство и гражданство, с факултативен модул от 10 часа. Работата на тези органи е тясно свързана с Estratégia Nacional para a Igualdade e a Não Discriminação 2018-2030 (Национална стратегия за равенство и недискриминация 2018-2030 г.), публикувана през май 2018 г., за структуриране на 3 плана за действие: План за действие за равнопоставеност на жените и мъжете (PAIMH); План за действие за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие (PAVMVD); План за действие за борба с дискриминацията, основана на сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване и полови характеристики (PAOIEC). В резултат на тази Национална стратегия, както и на подобни, публикувани преди това, имаме няколко Рамки за обучение, представени от CIG за различни целеви групи, Планове за насърчаване на равенството в общините (които обикновено включват професионално обучение или неформално и самостоятелно учене), както и включване на дисциплина/образование в училищата, от 1^{ви} клас до 12^{ти} клас, на тема "Гражданство и развитие". В Португалия има и план за повишаване на квалификацията на работещите, тъй като тя е много ниска, и за тази цел има курсове за обучение с краткосрочни модули (UFCD - Unidades de Formação de Curta Duração, 25h или 50h), които са организирани в професионални профили, така че възрастните да могат да получат двойна квалификация (Qualificações de Dupla Certificação): Цялата информация за тях се намира онлайн в [Catálogo Nacional de Qualificações](#) (Национален каталог на квалификациите) и можем да открием 5 от тези модули за обучение, насочени към равенството (търсене на Igualdade) на ниво 4 от ЕКР. За провеждането на някой от тези курсове или обучения [Рамката за курс EASY](#) е ценен ресурс за структуриране на сесиите/обучението, тъй като е много гъвкава и е възможно да се използват само някои части в зависимост от целите на доставчика на обучение/обучение.

3.2. EASY Каталог от филми и комикси

3.2.1. Описание

Целта на **проект EASY** е да изкорени стереотипите и да насърчава равните възможности, достъпа, разнообразието и справедливостта във всички свои дейности. Това се прави в отговор на безпрецедентните предизвикателства и възможности, пред които е изправен светът, като например глобализацията, които могат да затвърдят стереотипите. Нашата цел е възрастните да разберат стереотипите, които могат да доведат до дискриминация, като подобрят наличието на висококачествени възможности за обучение за възрастни и същевременно помогнат за приобщаването и разнообразието във всички области на образованието, обучението, младежта и спорта.

В днешния глобален и взаимосвързан свят е от съществено значение да развием способността си да общуваме с хора от различни части на света и различни култури, независимо от възрастовите, половите, социалните, културните, етническите, расовите, политическите и географските различия. Целта е да се предоставят на значителен брой възрастни образователни ресурси и инструменти, така че те да могат да станат застъпници срещу дискриминацията под ръководството на обучени преподаватели.

Проект **EASY** подкрепя чрез учене през целия живот образователното, професионалното и личностното развитие на хората в Европа и извън нея, като по този начин ще допринесе за устойчив растеж, качествени работни места и социално сближаване, ще стимулира иновациите и ще укрепи европейската идентичност и активното гражданство, като същевременно ще насърчи ценностите на приобщаване и многообразие, толерантност и демократично участие, както и познанията за общото европейско наследство и многообразие.

Дискриминацията и дори насилието, основани на стереотипи, са актуална тема, която присъства в ежедневието ни и в новините. Тя е и голям проблем в Европа, която цени социалното приобщаване и равното третиране на всички. Използването на нещо, което се счита за развлекателно, като филми, телевизионни сериали и комикси, може да бъде отличен начин за въвеждане и обсъждане на темата за стереотипите и дискриминацията сред възрастните по иновативен и привлекателен начин. Този каталог включва 12 филма (игрални, късометражни и телевизионни сериали) и 14 комикса (карикатури и/или комикси), които подчертават най-често срещаните стереотипи. Тези филми и комикси са внимателно подбрани, за да изобразяват социалните стереотипи, свързани с пола, възрастта и дискриминацията, в различни условия. Подборът на филмите и комиксите протече на два етапа, като вторият етап включваше обсъждане и постигане на съгласие между цялото партньорство. Що се отнася до филмите, втората фаза започна с 25 филма и всеки партньор оцени филмите по „Ниво на разбиране от пръв поглед“, „Наличие на стереотипи“, „Видове стереотипи“, „Ниво на съвместимост с образователните инструменти“ и „Директност“. След като всеки партньор оцени 25-те филма, всички оценки бяха сравнени от партньорството на EASY и 12-те филма с най-високи глобални оценки бяха избрани за каталога. По отношение на комиксите, започвайки също с 25 комикса, всеки партньор оцени комиксите по „Нивото на разбиране от пръв поглед“, „Наличие на стереотипи“, „Видовете стереотипи“, „Ниво на съвместимост с образователните инструменти“ и „Разбиране, потвърдено с възрастта“. След като всеки партньор оцени 25-те комикса, всички оценки бяха сравнени от партньорството на EASY и 15-те комикса с най-високи глобални оценки бяха избрани за каталога, макар и организирани в 12 теми, тъй като някои различни комикси разглеждаха една и съща тема по един и същи начин. Всички филми и комикси са представени

с идентификация; кратко описание на историята; изобразени стереотипи; защо е избран; а в раздела за комиксите - и с превод на диалога на националния език. Каталогът е организиран в два раздела: филми и комикси, като включва и указател по видове стереотипи.

3.2.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни

Предвидено е каталогът да се използва от преподавателите и обучаемите по време на и след обучението. Въпреки че филмите са дълги, понякога е лесно да се договорим с групата всички да гледат даден филм вкъщи преди сесията, за да може всички да започнат с една и съща информация и да я обсъдят по време на сесията. Освен това са включени телевизионни сериали с кратки епизоди и някои кратки документални филми, които е възможно да се прожектират по време на учебните сесии. Комиксите са по-лесни за използване по време на сесиите - преподавателите могат да ги прожектират или да ги отпечатаат и разпространят. **Каталогът EASY** ще даде възможност на преподавателите да планират ресурсите, материалите и инструментите, необходими по време на учебната сесия, въз основа на филми, телевизионни сериали и комикси. **Пакетът инструменти на EASY** представя вече тествани дейности, базирани на някои от филмите и комиксите, включени в Каталога, но преподавателите могат да създават или адаптират дейности към други филми и комикси от Каталога. Педагозите могат да получат достъп до допълнителни филми и комикси, за да подпомогнат преподаването си, тъй като включените в Каталога могат да бъдат вдъхновение за педагозите да потърсят и други. Обучаемите могат да проучват ресурсите в Каталога за самообучение и справки, дори и след приключване на обучението; възможно е следващия път, когато се сблъскат с филм или комикс, включен в Каталога, обучаемите да погледнат на филмите и комиксите от различна перспектива - или поне така се надяваме!

3.2.3. Специфични за страните предложения

България

EASY Каталогът от филми и комикси е въздействаща колекция от разнообразни и подтикващи към размисъл ресурси. В България има няколко организации, които използват филмите като средство за обучение и които биха могли да използват резултата в работата си и да изградят синергия с проект EASY:

- **Кинематограф** (<https://kinematograf.eu/>) - тази организация е специализирана в работата с късометражни филми и организира редовни прожекции, особено с образователна цел. Те често си сътрудничат с училища и образователни институции, за да включат филми в учебната програма. Организируют също така специализирани обучения за компании, както и дейности за сплотяване на екипа.
- **Български национален филмов център** (<https://www.nfc.bg/>) - центърът подкрепя различни инициативи, свързани с киното, включително филмово образование. Те могат да си сътрудничат с училища и университети за насърчаване на филмовата грамотност и критичното мислене чрез филмови прожекции и семинари.

- **Местни филмови клубове и кина** - в много градове в България има местни филмови клубове и кина, които организират прожекции на филми и дискусии. Тези събития могат да бъдат чудесен начин за запознаване на хората с различни видове филми и насърчаване на критичното мислене.
- **Образователни институции** - някои университети и училища в България включват филмови изследвания в учебните си програми, особено в катедри като медийни изследвания, културология или комуникации. Пример за такова висше учебно заведение е катедра "Кино, реклама и шоубизнес" в Нов български университет (<https://visualarts.nbu.bg/en/>).
- **Различни неправителствени и културни организации** могат да организират филмови фестивали, работни срещи и семинари, които са посветени на конкретни теми и могат да се възползват от **EASY Каталога от филми и комикси**.

EASY Каталога от филми и комикси може да се използва при различни събития:

- **Тематични прожекции на филми:** могат да се организират тематични прожекции на филми, посветени на определени стереотипи, като за подбора на филмите се използва каталога. Прожекциите могат да бъдат последвани от дискусии за разглеждане на темите на филмите, които се провеждат с помощта на преподаватели.
- **Работилници за създаване на филми:** филмите и комиксите от каталога могат да послужат като вдъхновение за учащите да създадат свои собствени филми и комикси, които се занимават с темата за стереотипите.
- **Кампании за повишаване на обществената осведоменост:** филмите и комиксите от каталога могат да се използват за провеждане на кампании за повишаване на обществената осведоменост по въпроси, свързани със стереотипите и дискриминацията.
- **Разработване на учебна програма:** Сътрудничество с центрове за професионално образование и обучение и университети за включване на филми и комикси от каталога в учебните им програми.
- **Ученически проекти:** Насърчаване на ученици и студенти да използват каталога като източник на информация за собствените си филмови и медийни проекти.
- **Обучение на учители:** Каталогът може да се използва като източник на примери за обучение на учители за това как да използват филми и комикси за преподаване на критично мислене и медийна грамотност.

Дания

Един от крайъгълните камъни на проект **EASY** е каталогът с филми и комикси. Тук ще намерите преглед на подбрани филми и комикси, които изобразяват стереотипи или дискриминация. За всеки филм или комикс има кратко резюме и описание на това кои стереотипи са представени.

За всички филми и комикси, описани в каталога, са разработени образователни дейности, които ще намерите в пакета инструменти.

Можете да използвате каталога по два начина:

- Избирате филма или комикса, който отговаря на целта и целевата ви аудитория. След това отидете в EASY пакета инструменти и намерете учебните дейности, разработени специално по филма или комикса.
- Ако искате да работите с конкретни стереотипи, ще намерите описание на стереотипите, представени във всеки филм или комикс. След това можете да изберете филма или комикса, който отговаря на стереотипите, с които искате да работите.

Това означава, че можете да изберете подходящия за вас филм или комикс и да го съчетаете с една или повече образователни дейности от каталога.

Гърция

EASY Каталогът от филми и комикси може да бъде мощен инструмент, когато се търси подходящ контекст за започване на дискусии за стереотипите, свързани с пола и възрастта.

- преподавателите на възрастни или дори обучаемите могат да използват каталога като източник на вдъхновение.
- **Неправителствените организации** в сътрудничество с **филмовите и комикс обществата** могат да използват каталога и да организират събития по темата за възрастовите и половите стереотипи в образованието за възрастни.
- **Сдруженията на кварталите, местните читалища** или **Министерството на културата на общините** могат да организират прожекции на филми, последвани от целенасочена дискусия, модерирана от експерти.

Полша

EASY Каталогът от филми и комикси може да се използва широко в Полша във формалното и неформалното образование. Включените в него предложения за филми и комикси са значително вдъхновение за започване на разговори, дебати, анализи и размисли за образите и последиците от стереотипите.

Според данни на MediaPanel¹², приблизително 18,2 милиона души използват стрийминг услуги и приложения в Полша, което е над 60% от интернет потребителите и 55,6% от медийните потребители като цяло. Това означава, че "филмът" понастоящем е една от най-популярните и разбираеми медии за възрастни адресати. Комиксите, подобно на филмите, не са популярна разказвателна медия, която очарова полските възрастни читатели, но използването им в обучението на възрастни може лесно да бъде популяризирано от преподавателите. Ценен аргумент тук е лесното им представяне.

¹² Nowy Marketing (2024), Wielkie kino na żądanie. Jak Polacy korzystają z portali streamingowych? <https://nowymarketing.pl/wielkie-kino-na-zadanie-jak-polacy-korzystaja-z-portali-streamingowych-badanie/> [20.03.2024]

Португалия

Въвеждането на иновативни стратегии в процесите на преподаване и учене е от съществено значение за педагогическата промяна и за адаптирането към социалните и културните трансформации в съвременните общества с цел осигуряване на образование за граждани и гражданство. От гледна точка на различни автори киното е образователен ресурс, изпълнен с потенциал, тъй като е средство, което може да допринесе за учене, размисъл и промяна в социалните, културните и образователните практики. Възприемайки се като образователна среда, киното се вмъква в класната стая, за да се засили рефлексивното и смислено обучение за визуалната култура и самия социален живот.¹³

Комиксите, по-точно комиксите и карикатурите, са широко разпространен жанр, тъй като са масова медия, която събира огромен брой фенове от всички възрасти. Очарованието на тази форма на художествено изразяване е свързано с нейната популярност, актуалност и емблематичност. В контекста на ученето това изкушение се превръща в мотивация, която е съществен фактор в процеса на преподаване и учене: ако има мотивация, ще има по-голяма предразположеност към учене и ученикът ще поеме по-активна роля в предложените задачи. С мотивацията е свързан игровият аспект на комиксите и карикатурите, който често се придава от иронията на използвания език.

Като се има предвид всичко това, **каталогът EASY** ще бъде особено полезен за преподавателите, тъй като представя селекция от филми и комикси, с които е лесно да се започнат групови дискусии относно стереотипите и дискриминацията, а също така ще бъде основа за създаване и изпълнение на различни задачи с възрастни обучаеми. След използването на някои от тях в учебните сесии преподавателят може да предостави каталога на обучаемите, така че те сами да могат да гледат съдържащите се в него ресурси и да продължат да разсъждават върху темата.

3.3. Пакет инструменти EASY

3.3.1. Описание

Пакетът инструменти съдържа набор от дейности, разработени за проект **EASY**, които могат да се изпълняват с обучаемите. Те се основават на филми и комикси, избрани от каталога, за да се изследва темата за стереотипите, дискриминацията или дори насилието, основано на стереотипи. От каталога бяха избрани пет филма/телевизионни сериали и девет комикса (организиран в 6 блока), които да послужат за основа на този инструментариум. Подборът се основаваше на

¹³ Cachadinha, M., Moura, A., Almeida, C. (2017). Exploração de Filmes como Estratégia Pedagógica, in Revista Portuguesa de Educação Artística, vol. 7 ° N°2, <https://rpea.madeira.gov.pt/index.php/rpea/article/download/3/9/33>

конкретни критерии, които бяха обсъдени и договорени от партньорството. Тези филми и комикси имат потенциала да бъдат полезни ресурси за ангажиране на възрастни учащи се в разговори за различни стереотипи.

За всеки блок от филми и комикси са предложени минимум 3 дейности, като дейностите за всеки филм или комикс са различни по характер. Учебните дейности за обучаемите обхващат както индивидуални, така и групови упражнения, заедно със задачи, които трябва да се изпълнят вкъщи. Предвидени са и някои презентации, които учащите трябва да изнесат както пред колеги, така и пред преподаватели, групови дискусии, ролеви игри, заснемане на видеоклип, викторини, анкети, кампании, игри и всичко друго, което би имало ефект върху възрастни обучаеми и е в унисон с целите на **EASY**. Общо в [инструментариума на EASY](#) можете да намерите **40** предложени **дейности**.

3.3.2. Възможни приложения от страна на заинтересованите страни

Инструментариумът е предназначен както за обучаемите, така и за преподавателите, които да го използват по време на обученията като цялостно ръководство за всички планирани дейности. Преподавателите могат да изберат най-подходящия филм или комикс, който да представят в определени моменти от обучението, както и да ги насочват към сътрудничество и споделяне на идеи по време на сесията. Обучаемите ще използват инструментариума, за да се подготвят адекватно за всички дейности по време на обучителната сесия и като справочник след обучението.

Този инструментариум може да послужи и като основа за вдъхновяване на заинтересованите страни да създават различни дейности за същите комикси и филми или за други комикси и филми. А също и за създаване на дейности в различни тематични области на обучението.

3.3.3. Специфични за страните предложения

България

Въпреки действията в тази област, България продължава да има един от най-ниските проценти на участие в обучението за възрастни в ЕС, особено за хората от неблагоприятна социално-икономическа среда. През 2022 г. делът на лицата на възраст 25-64 години, които са участвали в курсове за обучение на възрастни, е намалел до 1,7 % и е значително под средния за ЕС (11,9 %). Участието е особено слабо за безработните, хората с увреждания или хората с по-ниско ниво на образование и умения, ромите и хората, живеещи в селски и отдалечени райони. Това оказва влияние върху участието на тези групи на пазара на труда, в образованието и обучението и социалното приобщаване. Преподавателите и учителите на възрастни не са достатъчно подготвени, за да отговорят на нуждите на отделните учащи и на изискванията на работодателите. Необходимо е да се повишат компетенциите в областта на методите за обучение на възрастни и редовно да се актуализират и надграждат уменията.

По отношение на българския контекст **пакетът инструменти EASY** е ценен инструмент за обучение, тъй като съчетава разнообразни дейности по отношение на естеството, продължителността и обхванатите компетентности. Различните дейности включват визуални, слухови и кинестетични елементи за подобряване на

разбирането и запаметяването, което ги прави адаптивни към различните стилове на преподаване и учене. Методите за провеждане на обучението също са разнообразни, като съчетават дейности, които могат да се използват в традиционна класна стая за групова работа, индивидуални упражнения, самоподготовка и онлайн дейности.

Тази гъвкавост на [инструментариума EASY](#) гарантира, че той може да се използва за посрещане на широк кръг от образователни нужди:

- **Краткосрочни работни срещи и семинари** - наборът от инструменти на EASY може успешно да се прилага в кратки или малки по мащаб работни срещи, насочени към конкретни стереотипи, като например стереотипи, свързани с пола, възрастта или расата. Дейностите могат да се използват за стимулиране на дискусии и критично мислене.
- **Адаптирани учебни преживявания**, подходящи за тематични семинари в рамките на компанията, индивидуални учебни сесии, съобразени с конкретните нужди на обучаемите, обучения с гъвкаво темпо, обучения, насочени към овластяване на определени маргинализирани групи, като например роми или дългосрочно безработни, и др.
- **Програми за работа с общността**, като например публични прожекции на филми, последвани от дискусии, водени от експерти или членове на общността, или сътрудничество с училища и младежки организации за провеждане на семинари, в които се използват дейностите, за да се образоват младите хора относно стереотипите.
- **Професионално развитие за преподаватели**, особено в програми за обучение на учители за това как да използват филми и комикси, за да преподават за стереотипите и критичното мислене. Освен това пакетът инструменти EASY може да помогне на преподавателите да подобрят собствените си умения за преподаване и да разработят ефективни стратегии за ангажиране на възрастни учащи, тъй като предвижда активни дейности за учене, като ролеви игри, симулации, дебати и др.
- **Включване в дългосрочни курсове** - дейностите от инструментариума на EASY могат да бъдат включени в по-големи програми, като например курс по медийна грамотност, в който дейностите от EASY могат да се използват, за да се научат участниците да анализират критично медийните репрезентации, или курс по межкултурна комуникация, в който учебните дейности от EASY могат да се използват за изследване на културните стереотипи и межкултурната комуникация.

Дания

[Инструментариумът на EASY](#) е частта от проекта EASY, която е пряко ориентирана към действие. Целта на инструментариума е да има леснодостъпни учебни дейности, които преподавателите могат да използват, когато работят за разчупване на стереотипите и дискриминацията. Дейностите са внимателно подбрани, тествани и оценени и могат да се използват за работа по спорни теми като стереотипи и дискриминация, но със забавна/игрова насоченост. Това е поредица от дейности с избрани комикси и филми от каталога. Различните дейности варират от дигитални до аналогови, индивидуални и групови дейности. Някои дейности

изискват повече подготовка от страна на учителя, отколкото други, напр. комиксите изискват по-малко подготовка по отношение на съдържанието, отколкото филмите, тъй като учителят трябва да е гледал филма, преди да използва дейността, за да подготви дейността, но се прави разграничение между подготовката от страна на съдържанието, като гледане на филма, намиране на комиксите, и методологическите/дидактическите съображения, напр. кой филм/комикс е подходящ за коя дейност и каква е целта на учебната сесия.

Дейностите могат да се използват в много различни видове/равнища на образование.

Както беше споменато по-рано, проектът EASY е предназначен за неформално образование/курсове, което е по-целесъобразно в другите държави, участващи в проекта, но HF & VUC FYN се фокусира върху използването на проекта, така че дейностите да са много подходящи и в датски контекст, където формалното образование е по-важно. Следователно дейностите могат да се използват в образованието на всички нива, например:

Начално училище

Учителят в началното училище може да използва някоя от дейностите, ако види, че учениците се тормозят един друг. Тормозът може да се основава на пол, религия или нещо съвсем друго. В този случай различните дейности могат да помогнат на класа да обсъди какъв език използват, когато се описват един друг. Или пък учителят може да открие кои ученици имат дискриминационни нагласи и след това да започне диалог с тази група ученици за това как дискриминацията засяга другите хора.

Дейностите на ниво начално училище биха били подходящи за използване например във връзка с тематични дни, в които се смесват различни класове. По този начин може да се създаде пространство, в което учениците да дискутират открито, без да са обвързани с динамиката на класа, която понякога може да бъде пречка. Или, както е описано в примера по-горе, ако класът има особени предизвикателства, свързани с взаимоотношенията и тормоза.

Дейностите, свързани с документалния филм за смяната на пола например, може би са по-подходящи за средното училище, където учениците са по-зрели и навлизат в тийнейджърските си години и знаят повече по темата, отколкото децата в началното училище.

Дейностите са готови за използване, внимателно описани и структурирани и могат да се използват веднага след инструкциите, но могат да послужат и като каталог с вдъхновение за това кои упражнения/дейности са подходящи за обсъждане и работа с противоречиви теми, които се фокусират върху отношенията между хората.

Горен курс на средно училище

Тъй като в проекта са участвали учители от HF и VUC FYN, комплектът от инструменти е много подходящ за горния курс на средното училище. В допълнение към това, че може да се използва по същия начин, както в началните училища, във връзка с тормоза или работата по изграждане на взаимоотношения, ето няколко предложения за това как наборът от инструменти е особено подходящ за горния курс на средното образование:

- Тъй като комиксите не изискват същата подготовка, както гледането на филм, преди да бъдат използвани, дейностите с комикси са подходящи за кратки последователности, например части от модули. Например в час по френски език може да се използва комиксът за Жана д'Арк, когато се преподава за видни френски жени, и дори може да се направи на френски език!

В час по религия комиксът може да се използва, когато се говори за светци. Докато в час по история, който изучава кои източници са добри и как твърденията се развиват във времето, може да използва комикса като отправна точка именно за тази дискусия.

Дейностите са най-подходящи за социални науки, където според заповедта на Министерството на образованието трябва да се разглеждат въпросите на пола и дискриминацията. Часовете по психология също биха били очевиден форум за използване на дейностите, тъй като в тях се разглеждат материали и теми, свързани с хората.

Филмите/документалните филми изискват повече подготовка от страна на учителите и/или обучаемите, тъй като обикновено са с продължителност около 1-2 часа, но могат да се използват широко, в рамките на няколко модула и за различни цели. Например, всички филми/документални филми са на английски език и могат да бъдат тематизирани по различни начини. Например сериалът „Грейс и Франки“ е подходящ за темите: човешки взаимоотношения, семейни констелации, модерни семейства, бизнес операции и др. и следователно може да се използва в много различни предмети. Игралният филм „Най-добрият екзотичен хотел Мариголд“ може да се използва в контекста на Англия и нейните колонии или с акцент върху езика, например в часовете по английски език. Документалният филм за прехода между половете (The Passing) може да се използва в природонаучни предмети, като например биология, където се обсъждат биологичните полове, но също и в предмети като психология и социални науки, където социалните модели се разглеждат по различен начин и можете да работите с това как се развива обществото във връзка с възприемането на половете.

Програми за бакалавърска степен

Работата за разчупване на стереотипите и дискриминацията несъмнено трябва да се извършва във всички образователни институции, но е особено актуална в професионалните бакалавърски програми, които обучават хора в областта на образованието, здравеопазването и социалните науки. Тези програми водят до работни места, на които се срещат разнообразни хора, поради което дейностите по проект EASY са добри за улесняване на това възрастните студенти да бъдат подготвени да посрещнат света с отворени обятия.

Например заниманието с маската (документален филм: „Маската, с която живееш“) може да бъде чудесно занимание например в здравното образование, където се обучават много жени и където има опасност от възпроизвеждане на стереотипи за жените в обслужващите професии. Дейността може да проработи напр. в управленски екипи или екипи, работещи за рекламиране или привличане на мъже, както и на жени в програмата, за да се разбере какви ценности имат кандидатите жени и по този начин можете да адаптирате образователната институция за привличане на кандидати мъже, като използвате термини и фрази, които говорят за ценностите, търсени от кандидатите мъже. По време на обучението можете също така да работите върху разчупването на ясно обособената по пол среда с тази дейност, тъй като всеки от учениците работи със собствените си ценности и възприятия за мъжественост, за които говори документалният филм.

Комиксите за разликите в заплащането между половете са подходящи за програмите по социални науки, които обучават предимно хора за администрация, управление или социална работа. С помощта на заниманието можете да работите в групи, за да развиете общо разбиране за това защо съществуват разлики в заплащането между половете (възнаграждението), но и как да ги премахнете. Особеното в тази дейност е, че се изслушват всички членове на групата и трябва да аргументирате собствената си позиция и/или да бъдете убедени, че конотациите на някой друг са по-добри, и накрая да постигнете съгласие за най-добрия възглед за понятието или фразата, извлечени от карикатурите. По този начин разширявате хоризонтите си и научавате повече за това защо светът функционира по този начин.

В педагогическите програми може да бъде иновативна идея да се използва дейността около комикса „Тя е майка“. Тази дейност работи добре, защото в групите създавате история, която може да е много стереотипна или просто да отваря за мислене „извън кутията“, например как би изглеждал светът без стереотипи.

Неформално образование

В датски контекст проектът EASY се фокусира предимно върху описанието и използването на дейности в програми за формално образование като HF & VUC FYN, но различни дейности могат да работят също толкова добре например в държавните гимназии, ако темата е пол, равенство, разнообразие или стереотипи. Когато държавните гимназии изберат тема или фокус, те могат да изберат различни дейности, които могат да се използват в правилния контекст.

Гърция

Инструментариумът може да се разглежда като безценен източник на вдъхновение или готови за използване в контекста на обучението материали от различни групи, като например

- преподаватели на възрастни
- корпоративни обучители
- НПО
- Центрове за формално и неформално обучение

Що се отнася до дейностите, разработени за всеки филм или комикс, те могат да се разглеждат като допълващи се една друга или като самостоятелни инструменти за постигане на заложените цели на обучението за обучаемите.

Инструментариумът се счита за особено полезен инструмент за преподаватели, които предоставят услугите си в трудни условия на обучение (в сферата на формалното или неформалното образование, или дори в сферата на самостоятелното обучение), които изискват допълнително внимание към управлението на стереотипите.

Полша

През 2009-2010 г.¹⁴, поляците са една от най-дълго и най-често образованите нации в Европа. Цели 91% от младите хора в Полша на възраст 19-24 години все още са учещи. Понастоящем типичен полски образователен проблем (за съжаление инцидентно описан в изследванията) е ограничаването на възрастните до формите на образование, необходими за започване или поддържане на работа. Това отчасти се дължи на много честите промени в закона за предоставяне на професионална квалификация. Друга причина изглежда е загубата на доверие на възрастните поляци във възможностите за развитие, произтичащи от постоянното образование. Независимо от причината, наблюдаваме, че образователните предложения за възрастни са насочени към „достойнствата“ на професията. Въпросите, формиращи нагласи, свободни от стереотипи и дискриминация, се подценяват, като се дава аргумент, че „няма достатъчно време за това“.

Предложенията, включени в **EASY Пакет инструменти**, са съвет как бързо да се активира рефлексията на възрастните обучаеми и по този начин да им се даде възможност да променят начина, по който мислят за другите и действат спрямо тях. Изграждането на образователните дейности в **EASY Пакет инструменти** напълно съответства на полските предпоставки и условия за провеждане на обучение на възрастни във формалното и неформалното пространство. Разнообразието от дейности (кратки, по-дълги, онлайн и стационарни, на различни нива от квалификационната рамка и т.н.) е решаващ фактор, който мотивира използването им.

Португалия

Пакетът инструменти на EASY предоставя уникален и адаптивен ресурс за обучение на възрастни в Португалия, като използва филми и комикси за започване на смислени дискусии за стереотипите, дискриминацията и свързаните с тях социални въпроси. Този инструментариум въвежда иновативен образователен модел в португалски контекст, като съчетава мултимедийни ресурси с интерактивни дейности, за да ангажира възрастните обучаеми по начин, който е актуален, близък и вдъхновяващ. Чрез подбора на пет филма или телевизионни сериали и девет комикса той създава пространство за размисъл на възрастните по тези важни теми, като същевременно насърчава личното и съвместното проучване.

Всеки ресурс от **пакета инструменти на EASY** е съчетан с набор от дейности, които насърчават учащите да разглеждат различни гледни точки и да поставят под въпрос собствените си предположения. Например, дейностите варират от ролеви упражнения, викторини и групови дискусии до творчески проекти като заснемане на кратки видеоклипове или разработване на кампании. Тези разнообразни дейности предлагат динамичен подход, който отговаря на различните стилове на учене и предпочитания, като гарантират, че всички учащи могат да се включат смислено. Освен това пакетът с инструменти позволява на преподавателите да използват тези дейности като трамплин за по-широки приложения: същите интерактивни формати могат да бъдат адаптирани за разглеждане на други теми извън стереотипите, като например социално приобщаване, културна осведоменост или дори цифрова грамотност.

¹⁴ Евростат 2010, цитирано в: <https://rynekpracy.pl/monitor/polacy-ucza-sie-dluzej-od-wiekszosci-europejczykow> [12.08.2024]

Особено ценна характеристика на този ресурс е неговата гъвкавост. Дейностите са разработени така, че да могат да се адаптират, което ги прави подходящи за различни образователни среди. Така например преподавателят може да промени упражнението за ролеви игри, посветено на стереотипите, за да разгледа конкретни проблеми на общността, или да насърчи обучаемите да създадат комикси по други социални теми, свързани с техния живот. По този начин преподавателите могат да използват същата структура и методологии в [Пакета инструменти EASY](#), за да създадат нови дейности, които да намерят отклик сред учащите, независимо от предмета.

Използването на киното и комиксите като основа на тези дейности също така внася усещане за модерност и креативност в обучението, което прави образованието за възрастни по-привлекателно и достъпно. Тези медии по естествен начин насърчават критичното мислене и емпатията и включването им в обучението на възрастни показва как ученето може да бъде едновременно задълбочено и приятно. Ето защо [пакетът инструменти EASY](#) представлява ценен инструмент в сектора на образованието за възрастни в Португалия, който има потенциала да вдъхнови учащите, като същевременно ги снабди със знания и увереност да се противопоставят на социалните предразсъдъци в собствения си живот.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение, това ръководство хвърли светлина върху разнообразния набор от алтернативни инструменти, разработени в рамките на проекта [EASY](#), които сега са на разположение на обучаващите възрастни за справяне с възрастовите и половите стереотипи в образованието за възрастни. Като интегрират тези иновативни ресурси в своите преподавателски практики, обучаващите възрастни могат да насърчават по-приобщаваща и справедлива учебна среда. Специфичните за всяка държава препоръки, представени тук, не само подчертават уникалния културен контекст, който влияе върху ефективността на тези инструменти, но също така насърчават преподавателите да адаптират стратегиите си, за да отговорят по-добре на нуждите на своите разнообразни обучаеми.

Призив за действие!

Докато вървим напред, е важно да останем отворени за непрекъснато учене и да си сътрудничим с колеги от други държави, като споделяме прозрения и опит, които могат да обогатят общите ни усилия за премахване на стереотипите. Въпреки че тези инструменти се считат за напълно разработени и допълващи се взаимно, те също така се считат за подлежащи на усъвършенстване и промяна с течение на времето. Затова всички потенциални потребители са поканени да ги редактират, променят или дори разширяват, за да отговорят на индивидуалните си изисквания и на нуждите на своите образователни екипи.

Заедно можем да дадем повече възможности на всички учащи, като гарантираме, че образованието служи като трансформираща сила както за отделните хора, така и за общностите в ЕС.